

Cronica
Școalei primare
din
Com. Moldova Sulița
Jud. Câmpulung
Bucovina

09/VI-1947

Cronica Școalei primare Moldova Sulița s'a început în anul 1947 în urma sugestiei date de către conducerea județeană a treburilor școlărești, dar din cauză că arhiva școalei lipsește și nu ne poate face o cercetare amănunțită a scriptelor pentru procurarea datelor necesare unei bune cronici de aceea perioada dela înființarea școlii până azi va fi foarte rezumativă cu toate că cuprinde un interval de aproape un secol. Poate că va mai fi fost o cronică a acestei școli dar din cauza războiului și a evacuărilor arhiva și averea mobilă a școli s'a risipit cu desăvârșire așa că singurul izvor de informații în legătură cu școala a fost memoria bună a părintelui paroh Sineavșchi M. care păstorește aici din anul 1923 deci de un sfert de secol, precum și alte mărturii culese dela locuitori.

Prima școală – adică învățământ de carte – cunoscută oficial, a luat ființă în anul 1863 în urma ordinului stăpânirii austriace, ca mai pretutindeni în Bucovina. Cum se va fi învățat carte mai înainte nu se poate ști. Desigur că și aici ca și aiurea singur taica popa și dascălul știau carte și dela ei se putea căpăta această învățătură.

Școala avea probabil la început local închiriat iar mai târziu propriu compus din localul propriu zis și dependințe cu mobilier și material didactic complectat prin grija autorităților centrale.

Învățământul se preda în limba maternă după manuale didactice oficiale, tipărite la Wiena la Karl & Gorischek. Școlăritatea dura 6 ani adică 6 clase iar după terminare se mai făcea încă 2 ani asemănător cursurilor pentru adulți dela noi și care se țineau de 2 ori pe săptămână.

Primul învățător cunoscut și care a funcționat până la războiul 1914 – 18 a fost Gh. Vorotneac cu soția sa. La el au învățat carte bătrânii de azi ai satului toți în vârstă de circa 60 – 70 ani. Avea ca studii 6 clase normale tip austriac făcute probabil la Cernăuți și despre el se spune că era un bun pedagog – pentru vremurile de atunci – un bun gospodar și sfătuitor al țăranilor. La nevoie o făcea și pe medicul satului. Desigur că în sălbăticia de atunci a locurilor era o adevărată binecuvântare. În orice caz în a să intervină convorbirile mele cu bătrânii din comună, de multe ori îmi pomenesc de el și numai de bine.

În timpul războiului din 1914 – 18 școala a fost închisă localul distrus complectamente, învățătorul plecat așa că revenirea la patria mamă a Bucovinei a apucat Moldova Sulita fără școală.

În anul 1923 adică după 9 ani de întuneric, preotul Sineavchi M. pe atunci în primul an de misionarism – plin de entuziasm – împreună cu primarul Ve Mechnu, au mers în audiență la ^{dr.} Dr. I. Nistor ministru al agriculturii care se afla în orașelul Seletin la 17 km de Sulita și au cerut un învățător.

Dr^{cul} ministru le-a împlinit rugămintea și astfel a venit în Moldova Sulița primul învățător român în persoana lui Dionie Tofănel de loc din Volovăț Rădăuți și care era deja pensionar. Deși în vârstă, dar fiind de felul lui vesel și bun de petreceri, a îndeplinit cum a putut 2 ani slujba de învățător în Moldova Sulița. Greu de tot, căci localul fiind distrus de război școala se adăpostea într-o baracă militară rămasă nestrucată și așezată lângă biserică, cam unde este casa mortuară azi.

Cele necesare întreținerii școlii dădeau oamenii, care erau darnici din fire și deajuns de bogați. Școala a fost împroprietărită cu un lot de 2 ha de pășune la Lucina. Mobilierul consta în o masă cu scaun și 8 bănci făcute atunci noi. Material didactic nimic. În aceste condițiuni și la vârsta Dr^{cul} Tofănel, nu e de mirare dacă se găsea cumva după sobă și o sticlută cu holercă cu care nefericitul adus de soartă pe aceste meleaguri – unde azi după un sfert de secol mai dăinuie mizeria și dezinteresul în jurul școalei – își mai uita de neazuri.

După doi ani părintele și primarul merg din nou la Dr^{cul} Dr. Nistor și-l roagă să intervină, pentru a se numi un învățător tânăr cu mai mult elan și dor de muncă – decât bătrânul Tofănel – școala și satul având neapărat nevoie de un adevărat dascăl.

D^{nul} ministru le promite dar cu o condiție, satul să termine localul nou al școlii început din 1921 și care rămăsese la temelii și trei bârne. Întorși acasă cei doi adună satul, lămurește oamenii despre lucrul ce trebuie făcut și într-un an școala nouă este gata. Ea se compunea din 2 sale mici de clasă, un antru și locuința directorului. Învățătorul cel tânăr putea să vină. Și așa în toamna anului 1926 vine ca învățător titular Cuciurean Gh. și soția sa Maria, de loc din com. Bilca jud. Rădăuți. A servit școala din Moldova Sulița 8 ani ca prim pion în slujba românismului, luptând pentru înființarea celui de al doilea post, numărul școlarilor fiind tot mai mare.

În anul 1934 Gh. Cuciurean se transferă și în locul său este numit D^{tru} Alexievici cu soția venind din regiunea Dornei. Au stat numai 2 ani, dar le-a rămas numele și ca buni dascăli și ca buni gospodari. D^{nul} Alexievici era și un pasionat vânător, regiunea fiind proprie pentru aceasta. În timpul lui a început mărirea localului de școală care devenise neîncăpător, pentru școlarii care frecventau cursurile. N'a apucat să vadă opera începută și a plecat spre alte meleaguri, în căutarea unui loc mai prielnic.

Așa e blestemată Sulița aceasta, sat situat departe de lume, să n'aibă parte de oameni statornici. Depărtarea de lume și de felul de a trăi a huțulilor, îi face pe toți slujbașii să fugă de aici. Până ce nu va avea satul un învățător eșit din ai lor, nu va fi bine la această școală.

După D^{tru} Alexievici s'au perindat mulți tineri și tinere învățătoare dar nici unul nu și-a legat soarta de a Sulitei. Toți au căutat să scape cât mai curând din această fundătură lipsită de mijloace de comunicație și departe de civilizație și cultură. Așa spre exemplu vine în 1936 - 37 tânărul Călinescu C. fiu de preot din Coșila Botoșanilor care stă numai un an având de colegă pe d^{na} Moldovanu Ida. Școala nefiind terminată complet, învățământul se face în casa evreului Maer, unde era și han pentru drumetși.

În anul următor 1937 - 38 vine la Moldova Sulita în locul lui Călinescu, în școală nouă atunci terminată, Gh. Cioată din Todireștii Vasluiului, proaspăt eșit de pe băncile școlii și care face un popas mai mare în Sulita. În schimb nefiind căsătorit, învățătoarele se schimbau în fiecare an. În timpul său școala a ajuns cu 3 și 4 posturi, a fost bine întreținută, pusă la curent din toate punctele de vedere, s'a făcut stadionul de gimnastică din fața școlii, ajungând ca școala să servească scopul pentru care fusese creată.

Toate mergeau bine, când iată vine al doilea război mondial și satul fiind lângă graniță devine teatru de operațiuni, școala comandament militar al diferitelor armate ce trec pe aici și adăpost pentru refugiați, fiecare din ei stricând cât poate și neadăugând nimic, învățătorii sunt concentrați rămânând la școală numai femeile.

În timpul dⁿⁱ Cioată, care era director școlar, au mai funcționat ca învățător Nemulescu Ioan originar din Oltenia și care s'a căsătorit cu tânăra Octavia Moroșan din această comună. Concentrat fiind pleacă pe front de unde nu se mai întoarce, lăsând în urmă ca moștenitor al numelui pe unicul Mircea azi elev în cl a III-a la această școală. De asemenea în 1940 funcționează ca utilizat înv. Mutuleac refugiat din Bucovina. Lipsind învățătorul care e gospodarul școlii, aceasta decade din ce în ce, se distruge materialicește, așa că la finea războiului actual în 1945 școala era o epavă. A scăpat de distrugere totală numai datorită intervenției părintelui Sineavșchi care a rugat soldatul neamț însărcinat cu minarea școlii s-o cruțe. Încolo nici arhivă nici mobilier nici geamuri nici garduri. Aceasta este situația când în 1945 devine director școlar definitiv Oțet Tudor, evacuat din Măriniceni – Storojineț.

Cărți nu sunt, copii stau în clase pe niște laite împrumutate, tabele de scris lipsesc, învățământul înapoiat, aceasta este starea de lucruri descrisă de domnul subinspector Paulencu Alex în condica de procese verbale.

Dânsul dă alarma, convoacă factorii responsabili ai comunei, primarul Mândrilă și notarul Bodnar și-i pune la lucru să facă măcar bănci și tabele.

Învățământul se sbate în cele mai grele nevoi, ca în urma oricărui război, se mai adaugă lipsa crescândă a alimentelor și scumpetea celorlalte articole necesare școlii și școlărilor ceea ce silește pe mulți părinți să nu-și trimită copii la școală, ci să-i dea în diferite servicii pe la oameni mai înstăriți, care desigur că nu-i iau pentru a-i trimite la școală, ci pentru a le sluji lor.

Din aceste cauze frecvența scade, nivelul învățământului la fel, obligativitatea legală nerespectându-se, așa că școala trece printr'o adevărată criză. Prea adânci sunt ranele războiului, așa că omul mai slăbuț repede cedează curentului, ceea ce face să înțelegem de ce d^{nul} Oțet n'a putut realiza ceea ce desigur a dorit. Tovarășii săi de învățământ sunt d^{na} Teodora Antonovici și Hurjui Ștefan ambii localnici și amândoi suplinitori. Au făcut oamenii ce au putut face în condițiunile arătate mai sus. Cam astfel se prezintă starea de lucruri în toamna anului 1946 când vine la direcția acestei școli scriitorul acestor rânduri.

*Director,
Mina Pavel*